

Toespraak Green Buildings 22 september Stopera Amsterdam

Dames en heren,

Ik begrijp heel goed dat u allemaal naar **déze** bijeenkomst bent gekomen. U had natuurlijk ook naar het symposium 'De bestaande bouw duurzaam' kunnen gaan, overmorgen in Drachten. Of eind deze maand naar de startbijeenkomst van het kennisnetwerk duurzaam inkopen van Senter Novem. Of op 30 september naar de Nationale DuBo dag in Rotterdam. Aan aandacht voor het thema duurzaamheid ontbreekt het niet meer tegenwoordig. En als er zelfs een week van de Duurzaamheid wordt georganiseerd dan mogen we wel aannemen dat de aanvankelijke koudwatervrees voorbij is. Let wel: we praten er wel veel over en aan plannen is er geen gebrek. Maar nu komt het aan op doen! De plannen uitvoeren en de beloften waarmaken.

We moeten van praten naar doen. Het is hoog tijd om die drempel over te stappen. Deze bijeenkomst geeft mij de gelegenheid te laten zien dat het kan. En dat de overheid en het bedrijfsleven de handen ineen moeten slaan om duurzaam te bouwen en duurzaam in te kopen. We willen immers allemaal de generaties die na ons komen een schone en zuinige omgeving nalaten.

Wie wil dat nu niet? Ook Amsterdam heeft grote ambities: veel meer groene daken in de stad, zonnepanelen en windturbines op overheidsgebouwen en bedrijven in Amsterdam. De gemeente geeft het goede voorbeeld met een klimaatneutraal stadhuis en een groen dak op deze Stopera.

Burgemeester Cohen gaf in juni 2008 aan dat hij wil dat zijn stad een 'kraamkamer' wordt voor duurzame initiatieven.

De Rijksgebouwendienst wil een broedplaats zijn voor ideeën over duurzaam huisvesten.

De Rijksgebouwendienst beheert en ontwikkelt immers de grootste vastgoedportefeuille van het Rijk: ongeveer 1800 gebouwen met een vloeroppervlak van zo'n 7 miljoen m². Het gaat om zeer uiteenlopende gebouwen: gevangenissen, rechtbanken, paleizen, laboratoria, musea zoals het Rijksmuseum en het Scheepvaartmuseum, kastelen en monumenten. En natuurlijk de kantoren van vele rijksdiensten. Achter mij is die diversiteit in beeld gebracht.

De eerste winst zit hem in minder te bouwen, compacter en flexibeler te huisvesten. Daarnaast is het zaak de bestaande voorraad gebouwen duurzamer en energiezuiniger te maken. Daar ligt de tweede winst.

De Rijksgebouwendienst heeft 10% van de totale kantorenmarkt in Nederland onder haar hoede. Met dat aantal en die omvang kunnen we een aardige slag maken bij de reductie van het totale energieverbruik en de CO₂-

uitstoot van onze gebouwen. Voor de Rgd is dat geen nieuwe opdracht, we zijn er al jaren keihard mee bezig. De Rijksgebouwendienst heeft in de periode 1990-2000 de toon gezet door te streven naar energiebesparing bij alle ministeries. Samen hebben de ministeries een energiebesparing van 15 tot 20% kunnen bereiken ten opzichte van de rest van de kantorenmarkt. En dat was nog maar het begin. Na 2000 hebben we onze voortrekkersrol verder vorm gegeven. Op dit moment staan nog steeds drie van onze gebouwen in de top tien van meest groene kantoorgebouwen van Nederland, de Greencalc top 10.

- Het gebouw van Rijkswaterstaat in Terneuzen, opgeleverd in 2004, staat op nummer 2.
- Rijkswaterstaat in IJmuiden dateert uit 1996 en staat op 4.
- Het kennisinstituut Alterra van de universiteit Wageningen uit 2000 staat op 8.

Goede voorbeelden die navolging verdienen. En dat gebeurt ook. Het kantorencomplex Westraven, in 2007 opgeleverd, is een toonbeeld van duurzaamheid in combinatie met gebruikscomfort. Het heeft een greencalscore van 217 verkregen door de toepassing van duurzame principes. Zonder nu al te technisch te worden een paar voorbeelden: er is optimaal gebruik gemaakt van daglicht en het kunstlicht is variabel in sterkte en kleur. Dat is goed voor het energiegebruik, maar ook voor het welzijn van de medewerkers. Verder heeft het gebouw een vliesgevel om hinder van zon en wind te voorkomen en is het goed bereikbaar met het openbaar vervoer.

Kampioen duurzaamheid op dit moment is onbetwist het TNT distributiecentrum in Veenendaal, waar OVG de eigenaar van is. Daar is de GreenCalc score zelfs meer dan 600. Dit gebouw heeft ons vierde rijksgebouw uit de top tien verdrongen.

Maar laat het duidelijk zijn: de Rijksgebouwendienst neemt geen genoegen met alleen kampioenen, enkele uitschieters in de bouwvoorraad. We streven ernaar om over de hele linie, bij onze totale voorraad kantoorgebouwen de duurzaamheid op een hoger plan te brengen. Daar ligt voor ons de grote uitdaging.

Bij de renovatie van het ministerie van Financiën is die handschoen opgepakt. Met deze renovatie hebben we laten zien dat ook een oud gebouw een goed vertrekpunt kan zijn om onze ambities op het gebied van duurzaamheid gestalte te geven. Het pand, in maart heropend door de Koningin, heeft nu een greencalcscore van 196. Niet direct een hoogvlieger op de groene schaal, maar voor een gebouw, waarvan het eerste ontwerp uit 1970 stamt, betekent de renovatie een verdubbeling van de groene score. Financiën is daarmee van achterblijver gepromoveerd tot middenmoter. Heel goed voor een oud gebouw. En laten we

wel wezen: dat hebben we samen met de betrokken marktpartijen bereikt. Voor het bouwconsortium was het duidelijk: 'Wij moeten een duurzaam gebouw opleveren, want we gaan het 25 jaar lang beheren en onderhouden'.

Over oude gebouwen gesproken: de duurzaamheid van monumenten is ook een belangrijke opgave voor de Rijksgebouwendienst. Monumenten zijn al duurzaam, zou je zeggen, want ze gaan al heel lang mee. Maar ze zijn niet altijd toegesneden op het hedendaagse comfortniveau.

Monumenten zijn met kleine niet al te ingrijpende maatregelen duurzaam te maken. Daar is de Rgd nu volop mee bezig.

Terug naar het beleid. Het kabinet zet stevig in bij het duurzamer maken van de rijkshuisvesting. Wat willen we concreet bereiken?

- Allereerst een energiebesparing van gemiddeld 2% per jaar, oplopend tot 25% in 2020. De Rijksgebouwendienst is een programma gestart om het energieverbruik van onze gebouwen te verbeteren. Er is een basispakket en een maatwerkpakket van technische maatregelen ontwikkeld. De aanbesteding van de maatregelen uit dit basispakket is net van start gegaan.

Verder in het rijtje ambities:

- het energieverbruik moet in 2012 CO₂-neutraal zijn.
- In 2010 koopt het Rijk 100% duurzaam in. Alle inkopen van het Rijk moeten dus duurzaam zijn. We willen het goede voorbeeld geven, dus straks gelden er minimumeisen voor alle producten die het Rijk aanschaft. Dat betekent ook dat de markt voor duurzame producten een belangrijke impuls krijgt.
- We gaan de principes van cradle to cradle toepassen bij enkele rijkskantoren. Om te beginnen bij ons eigen

huis, het gebouw van het ministerie van VROM en straks ook het huis van Verkeer en Waterstaat.

Het ministerie van duurzaamheid, VROM, stelt vanzelfsprekend hoge eisen aan duurzaamheid. Net zoals de gemeente Amsterdam met de Stopera een groen imago wil uitstralen, moet het pand aan de Rijnstraat in Den Haag het groene paradepaardje van het Rijk worden.

Na de renovatie, die in 2012 start, moet het gebouw energielabel A dragen. Daarmee zal het voldoen aan de nieuwste bouwvoorschriften. De energielabels geven ons inzicht in het huidige energieverbruik van een rijksgebouw, het hoogst haalbare is een A.

Het VROM-pand draagt nu label C, en daarvoor hoeven we ons niet te schamen. Het gebouw is vijftien jaar geleden gebouwd en er is toen al veel energiezuiniger gebouwd dan de toenmalige regelgeving voorschreef. De rest van de

rijkshuisvesting heeft op dit moment zeer uiteenlopende energielabels. De diversiteit weerspiegelt het verschil in energetische kwaliteit van de panden en heeft ook te maken met leeftijd en functies. Het is onze bedoeling dat alle rijksgebouwen in elk geval twee stappen hoger komen op de labelladder.

Het zal nooit meer minder worden. En een weg terug is er niet. De Rgd legt de lat steeds hoger.

- De Rijksgebouwendienst koopt en huurt vanaf nu alleen nog gebouwen met label C of hoger.
- Nieuwe rijksgebouwen mogen niet meer onder een GreenCalc van 200 scoren.
- Bij renovatie van oude panden, zoals het ministerie van Financiën, moet de GreenCalc minstens 60 punten omhoog gaan.
- Sinds augustus is voor al onze klanten een programma ontwikkeld om snel resultaten te bereiken met

energiebesparing. Met het checken en opnieuw afstellen van bestaande klimaatinstallaties is al 10 tot 15% reductie van hun energieverbruik te bereiken. Dat is snelle winst. En zo trekken we onze klanten mee, en vergroten we de aantrekkingskracht voor de partijen in de markt.

Tot slot,

De Rijksgebouwendienst wil een broedplaats zijn voor ideeën en initiatieven om de duurzaamheid van alle kantoorgebouwen te vergroten.

We willen duurzaam huisvesten stimuleren, en daarbij de helpende hand bieden. We willen laten zien dat duurzaamheid, kwaliteit en betaalbaarheid goed samengaan. We willen in deze kabinetsperiode al resultaten boeken. Dat hebben we met elkaar afgesproken. Maar we realiseren ons ook dat het nog niet zo eenvoudig is. De

Rijksgebouwendienst heeft 800 bouwprojecten simultaan lopen. En we kunnen nu eenmaal niet met één vingerknip afkondigen dat ze allemaal in één klap duurzaam zijn.

Bovendien is de Rijksgebouwendienst maar één van de spelers op de markt. Hier in de zaal zitten de andere. Wij beseffen dat we met onze eisen en ambities van duurzaamheid hoog grijpen. Maar het feit blijft: we kunnen alleen samen met onze partners op de markt, met u dus, gebouwen maken en beheren die de toets van duurzaamheid kunnen doorstaan. Laten we de handschoen samen verder oppakken!